

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران
حوزه علمیه فاطمه الزهرا (س)
شهرستان شیراز

پایان نامه سطح ۲ (کارشناسی)

موضوع :

بررسی زکوه و احکام آن از دیدگاه آیات و روایات

استاد راهنما:
سرکار خانم عطایی

استاد داور:
جناب آقای میر آفتاب

پژوهشگر
سمیه ابراهیمی

بهار ۹۲

تقدیم بہ:

این را بہ حضرت مہدی «عج اللہ تعالیٰ فرجہ» و بہ مادر سادات حضرت فاطمہ

الزہرا «سلام اللہ علیہا» سر لوحہ زنان عالم و بہ ہمہ شہیدان و ذوی الحقوق

خویش تقدیم می کنم.

إن شاء اللہ کہ مورد قبول حق و مورد نظر اہل بیت «علیہم السلام» قرار

کیرد.

چکیده

در متون دینی به نقش زکات در فقرزدایی و اهمیت آن تأکید بسیاری شده است. آیات و روایات بسیاری در باب زکات وارد شده است که وظیفه افراد را نسبت به این امر مهم مشخص کرده که اگر در انسان روحیه بخشش و انفاق وجود داشته باشد برای آخرت خویش اندوخته بسیار خواهد داشت. خوشحال کردن یک انسان فقیر و رفع نیازهای فقرا و کمک کردن به یک هم نوع وظیفه انسانی هر مسلمانی است. اصل زکات پاک شدن اموال از آلودگی هایی همچون ربا و مال آمیخته با حرام است که مال را پاک و طاهر می کند یعنی حلال می کند و از ثروت اندوزی عده ای جلوگیری می کند و جامعه را به حد تعادل می رساند.

اما اگر اغنیاء و ثروتمندان جامعه حق فقرا را از اموال خویش ندهند فقر بعضی انسان ها را به فساد خلاق و فساد در جامعه می کشاند. زکات یکی از مباحث و ارکان اساسی دین اسلام به شمار آمده است و در دیگر ادیان الهی نیز وجود دارد. اما زکات دادن که واجب الهی شمرده شده است به 9 چیز متعلق است (شتر، گاو، گوسفند، خرما، کشمش، گندم، جو) که آن هم با شرایط خاص خودشان و حد نصاب لازم واجب می شود اما بقیه زکات ها مستحب است یعنی طلا و نقره کاری است خیرخواهانه و از روی احسان و بخشش.

کلیدواژه: زکات، انفاق، صدقه، حق معلوم

فهرست مطالب

عنوان

مقدمه

بخش اول: کلیات تحقیق

تبیین

موضوع.....
.....
.....
.....

اهمیت ضرورت

تحقیق.....
.....
.....

اهداف و فواید

تحقیق.....
.....
.....

پیشینه

تحقیق.....
.....
.....
.....

سوالات

تحقیق.....
.....
.....
.....

مفاهیم و اصطلاحات

و هاشمی کسی است که منتسب است به هاشم از طریق پدر نه مادر ثابت نمی شود انتساب به هاشمی بودن به مجرد ادعا ناچار است که بینه بیاورد و یا اطمینان حاصل شود.^۱

چون پیامبر* فرمود: «انّ هذه الصدقه أو ساخ الناس و آنها لاتحل لمحمد و لا لآل محمد^۲؛ به راستی این زکات اموال چرک مردم است و برای محمد و آل محمد حلال نیست»

گویند حسن بن علی a یک دانه خرما از خرمای زکات به دهان نهاد و پیامبر* آن را از دهانش بیرون کشید با آن که با آب دهانش خیس شده بود فرمود «کخ کخ» (آلوده است آلوده است) ما آل محمد زکات برایمان حلال نیست؛^۳ و تأمین هزینه فقیران آل محمد به عهده بیت المال است.^۴

روایت مؤثق زراره از ابی عبدالله a : پرسیدم از او: زکات بنی هاشم بعضی بر بعضی دیگر حلال است (هاشمی به هاشمی) فرمود: «بله همانا صدقه افراد بنی هاشم حلال است برای همه مردم چه هاشمی و چه غیرهاشمی و زکات بعضی مردم بر بعضی دیگر حلال است و حلال نیست برای هاشمی زکات انسان غیرهاشمی.^۵»

^۱ - باقر ایروانی، همان، ج ۱، ص ۲۱۵-۲۱۶

^۲ - روایت مسلم

^۳ - روایت شیخین

^۴ - احمد عیسی عاشور، همان، ص ۲۴۳

^۵ - حر عاملی و سایل الشیعه، ج ۱، ص ۶

نتیجه گیری

در عصر امروز که عصر پیشرفت و تکنولوژی است باید در زمان، سرمایه، صرفه جویی کرد و استفاده به جا و مناسب را از فرصت ها و سرمایه ها کرد راهی که می توان از سرمایه استفاده به جا و مناسب را کرد این است که به قدر نیاز خویش مصرف کرده و ما بقی را برای رفع نیازمندان به صورت زکات خرج کرد. زکات نه تنها رضایت روح انسان را فراهم می کند رضایت خداوند خویش را به همراه دارد و اگر شخصی بداند که با دادن زکات ذخیره اخروی برای خویش جمع کرده است با کمال رضایت این کار را خواهد کرد و این فرهنگ را به دیگران هم منتقل می کند طبق روایات اهل بیت ~ اگر هر شخصی به وظیفه خویش در دادن زکات واجب و مستحب عمل کند شخص فقیر و نیازمندی دیگر نخواهد ماند. البته جامعه هم پیشرفت خواهد کرد به این صورت که خرج کردن زکات برای ایجاد شغل مناسب در صد بیکاری را کاهش می دهد و جامعه به پویایی خواهد رسید.

پس زکات هم در دنیا هم در آخرت دارای پاداش خواهد بود و ان شاء الله با ترویج فرهنگ زکات و عملی کردن زکات در جامعه سربلندی و پیشرفت در چنین جامعه ای مشاهده خواهد شد.

منابع و مأخذ

*قرآن کریم

*نهج البلاغه

۱- ابن منظور، لسان العرب، ج ۶ و ۷ و ۱۴، امین محمد عبدالوهاب محمد صادق العبدی، بیروت، لبنان، مؤسسه تاریخ العربی.

۲- احمدی، زین العابدین و دیگران، انفاق و صدقه در اسلام، قم، میثم تمار، بی تا.

۳- اشرفی، عباس، عبادات در ادیان ابراهیمی (یهود، مسیحیت، اسلام)، تهران، امیرکبیر، ۱۳۸۴.

۴- امینی، ابراهیم، آشنایی با اسلام، قم، بوستان کتاب، چاپ اول، ۱۳۸۴.

۵- انوری، حسن، فرهنگ بزرگ سخن، ج ۵، تهران، بی نا، ۱۳۸۱.

۶- احسان بخش، صادق، سی گفتار (مواعظ رمضان)، ج ۲، رشت، صادقین، بهار، چاپ دوم، ۱۳۷۵.

۷- یروانی، محمد باقر، التمهیدیه فی الفقه الاستدلالی، ج ۱، قم، جامعه المصطفی العالمیه، ۱۳۸۸.

۸- بیات، اسدالله، منابع مالی دولت اسلامی، تهران، کیهان، بهار، چاپ دوم، ۱۳۷۳.

۹- توسلی، محمد اسماعیل، امکان سنجی اجرای زکات در ایران، تهران، ستاد اقامه نماز، چاپ دوم، ۱۳۸۸.

۱۰- جمعی از نویسندگان و دیگران، اجتهاد و نو اندیشی، ج ۱، سید جلال میرآقائی، تهران، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۲.

۱۱- حکیمی، محمد رضا و دیگران، ترجمه الحیاه، ج ۶، احمد آرام، قم، دلیل ما، چاپ چهارم، ۱۳۸۵.

۱۲- حر عاملی، محمد بن الحسن، وسائل الشیعه، ج ۶، تهران، مکتبه الاسلامیه، بی تا.

۱۳- خرمشاهی، بهاء الدین، دانش نامه قرآن و قرآن پژوهی، ج ۱، تهران، دوستان، ۱۳۷۷.

۱۴- خمینی، روح الله، ترجمه التحریر الوسیله، ج ۱، علی اسلامی، قم، اسلامی، چاپ بیست و سوم، ۱۳۸۶.

۱۵- خانه کودک، احکام ما و کودکان، قم، الهادی، چاپ دوم، ۱۳۷۶.

۱۶- دشتی، محمد، فرهنگ سخنان امام حسن مجتبی (ع) (مجموعه نهج الحیاه ج ۵)، قم، محدث، چاپ اول، ۱۳۸۲.

۱۷- رجائی، سید محمد کاظم، معجم موضوعی آیات اقتصادی قرآن، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ دوم، ۱۳۸۶.

۱۸- راغب اصفهانی، ابوالقاسم حسین بن محمد بن فضل، تحقیق مفردات الفاظ قرآن (المفردات فی غریب القرآن) تفسیر لغوی و ادبی قرآن، ج ۲، غلامرضا خسروی حسینی، تهران، مرتضوی، چاپ سوم، ۱۳۸۳.

۱۹- رشاد علی اکبر و دیگران، دانشنامه امام علی (ع) (اقتصاد)، ج ۷، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۰.

۲۰- سید جوادی، احمد صدر و دیگران، دایره المعارف تشیع، ج ۸ و ۱۲، تهران، شهید سعید محبی، چاپ اول، ۱۳۸۶.

۲۱- صدرالدین، علیرضا، کلیدهای فهم قرآن، ج ۱، تهران، نور، چاپ چهارم، ۱۳۶۴.

۲۲- طباطبایی، سید محمد حسین، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۶ و ۹ و ۸ و ۱۶، سید محمد باقر موسوی همدانی، تهران، اسلامی، بی تا.

۲۳- طبرسی، ابوعلی الفضل بن الحسن، ترجمه و تفسیر مجمع البیان، ج ۴ و ۱۰ و ۱۱، سید هاشم رسولی محلاتی، قم، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۵۰.

۲۴- عاشور، احمد عیسی، فقه آسان در مذهب امام شافعی، محمود ابراهیمی، تهران، احسان، بهار، ۱۳۷۱.

۲۵- غزالی، محمد بن محمد و دیگران، کیمیای سعادت، ج ۱، تهران، علمی و فرهنگی، بی تا.

۲۶- غفاری، محسن، ارکان اسلام (فروع دین)، ج ۲، تهران، پیام آزادی، چاپ اول، ۱۳۷۶.

۲۷- فراهانی فرد، سعید، سیاست های اقتصادی در اسلام، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۱.

۲۸- فرازی، عباس، ره توشه راهیان نور، قم، تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۸، چاپ اول.

۲۹- قاضی زاهدی، احمد، گنجینه نور، ج ۲، جعفر خوشنویس، قم، موسسه انتشارات حضرت معصومه (سلام الله علیها)، ۱۳۷۹.

۳۰- قلی زاده، حسین، علی (ع) قرین عدالت، تهران، امیری، ۱۳۷۹.

۳۱- کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۱ و ۳ و ۴ و ۵، محمد باقر کمره ای، تهران، مطالعات تاریخ و معارف اسلامی، ۱۳۸۵.

۳۲- گواهی، زهرا، مبانی فقهی آراء خاص امام خمینی (ره)، تهران، آثار امام خمینی، چاپ اول، ۱۳۸۲.

۳۳- گل زاده غفوری، علی، با دستورات اسلام آشنا شویم، ج ۱ و ۲، تهران، سهامی انتشار،

مهرماه ۱۳۴۸

- ۳۴- گروهی از نویسندگان، مسائل مستحدثه (کنگره بررسی مبانی فقهی حضرت امام (ره)، ج ۱، قم، آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۷۴.
- ۳۵- گروه اخلاق سازمان حوزه ها و مدارس خارج از کشور، آداب اسلامی، ج ۱، قم، سازمان مدارس علمیه خارج از کشور (واحد تدوین کتب درسی)، چاپ اول، ۱۳۷۸.
- ۳۶- ماوردی، ابوالحسن علی بن محمد بن حبیب، آیین حکمرانی، حسین صابری، تهران، علمی و فرهنگی، پاییز ۱۳۸۳، چاپ اول.
- ۳۷- محمدی، محمد ابراهیم، مواد زکوی در شرایط تحول پذیر زمان (اندیشه حوزه)، شماره سوم، مشهد، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، سال اول.
- ۳۸- محمدی ری شهری، محمد، ترجمه میزان الحکمه، ج ۵، حمید رضا شیخی، قم، دارالحدیث، چاپ چهارم، ۱۳۸۳.
- ۳۹- مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۹۶، تهران، الاسلامیه، ۱۳۸۵.
- ۴۰- مدرس بستان آبادی، محمد باقر، نظام مالی در اسلام، قم، حق بین، پاییز ۱۳۸۱، چاپ اول.
- ۴۱- مرکز تحقیقات اسلامی نمایندگی ولی فقیه در سپاه، اخلاق اقتصادی، تهران، اداره آموزش های عقیدتی سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه پاییز، چاپ اول، ۱۳۷۶.
- ۴۲- مصطفوی، علامه، التحقيق فی کلمات القرآن کریم، ج ۴، بیروت، لبنان، دارالکتب الاسلامیه.
- ۴۳- مصباح یزدی، محمد تقی، معارف قرآن، اخلاق در قرآن، ج ۳، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، ۱۳۸۷، چاپ پنجم.
- ۴۴- معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، تهران، اشجع میکائیل، ۱۳۸۸.
- ۴۵- معادیخواه، عبدالمجید، فروغ بی پایان، فهرست تفصیلی مفاهیم قرآن کریم، تهران، ذره، ۱۳۷۸.
- ۴۶- نجفی، سید محمد حسن، جواهر الکلام، ج ۱۵ و ۱۶، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ دوم، ۱۳۷۳.